

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Pedagogická diagnostika v oblasti čtenářské pregramotnosti

EDITA NEVORALOVÁ, MARTINA LIETAVCOVÁ, HANA ŠVEJDOVÁ

*„...Tím, že za stéblo zataháš, pšenice rychleji
neporoste...“*

*aneb každé dítě má právo rozvíjet se svým
tempem a adekvátně svým možnostem*

Pedagogická diagnostika

- ▶ Každé dítě potřebuje vytvořit pro vzdělávání ty neoptimálnější podmínky, ve kterých jsou uspokojovány jeho potřeby a dítě se může rozvíjet podle jeho možností .
- ▶ Zaměřit na „...**aktuální stav rozvoje (vědomosti, dovednosti, zkušenosti) a dále na zjišťování posunu v oblasti rozumové, dovednostní, motorické, sociální a tvůrčí oblasti, který nastal prostřednictvím pedagogického působení...**“

(Průcha, Kořátková, 2013, str. 88)

Pedagogická diagnostika

- ▶ *„...průběžná činnost učitelek v mateřské škole orientovaná na sledování stavu rozvoje dítěte...“*

(Průcha, Kofátková, 2013, str. 88)

- ▶ *zmapovat, kde se dítě v jednotlivých oblastech nachází a pak na to při další péči navázat*

Pedagogická diagnostika v kontextu RVP PV

- ▶ **Na základě RVPPV (úplné znění k 1.9.2017) :**
- ▶ pedagogická diagnostika je součástí pedagogické autoevaluace
- ▶ prostřednictvím pedagogické diagnostiky učitelé získávají důležité informace o pokrocích dítěte
- ▶ nejedná se o hodnocení jednorázové, ale průběžné
- ▶ důležitým ukazatelem jsou klíčové kompetence rozpracované do konkrétní podoby
- ▶ hodnocení vzdělávacích výsledků dítěte se nezaměřuje na výkony ve vztahu k dané normě, ani na srovnávání jednotlivých dětí a jejich výkonů mezi sebou!
- ▶ **Prvním cílem** je sledovat rozvoj a osobní vzdělávací pokroky u každého jednotlivého dítěte a ty dokumentovat
- ▶ **Druhým cílem** je včas zachytit případné problémy
- ▶ **Třetím cílem** je NEZBYTNĚ v případě potřeby intervenovat odbornou pomocí

Pedagogická diagnostika v oblasti čtenářské pregramotnosti

► POČÍTÁ S VNITŘNÍMI FAKTORY

- VÝVOJOVÁ CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO OBDOBÍ DÍTĚTE
- FAKTORY, KTERÉ MOHOU POTENCIONÁLNĚ OVLIVŇOVAT PSYCHICKÝ VÝVOJ DÍTĚTE
- AKTUÁLNÍ PSYCHICKÝ STAV DÍTĚTE

► PŘEDPOKLÁDÁ VNĚJŠÍ FAKTORY

- VLIV RODINY (I ŠIRŠÍ RODINY) – VZOR, PODNĚTNOST
- MÉDIA
- NÁROKY SPOLEČNOSTI

- specifika vývojového období

- ▶ **Děti disponují v předškolním věku specifickým vývojovým potenciálem**
 - období tzv. **emergentní, postupně se vynořující dětské gramotnosti** – tzn. dítě není v roli pasivního „konzumenta“, ale je vnímáno jako aktivní samostatný jedinec, který je vyzýván k vlastnímu aktivnímu objevování a tvoření
 - předškolního období je charakterizováno aktivitou, zvědavostí, objevováním, které vedou děti k experimentování, nápodobě i iniciativě
- ▶ Předškolní věk je obdobím, kdy dochází k **intenzivnímu rozvoji hmatového, sluchového a zrakového vnímání, jemné motoriky a grafomotoriky**
- ▶ Předškolní děti projevují v tomto období o čtení i psaní zájem

- faktory ovlivňující psychický vývoj dítěte

- ▶ úroveň psychomotorického vývoje dítěte (motorika, vnímání, myšlení a řeč)
- ▶ aktivizace mozkových center a smyslů
- ▶ úspěšné zvládnutí vývojových úkolů
- ▶ osobnost dítěte (dědičná výbava, temperament, formy prožívání, MBTI)
- ▶ míra zralosti pracovních návyků
- ▶ emoční stav dítěte, např. opakovaně zažité pocity neúspěchu
- ▶ motivovanost ke vzdělávání
- ▶ schopnost koncentrace
- ▶ rozumové schopnosti dítěte (intelekt)
- ▶ vývoj jazykových schopností (osvojení slovní zásoby, poruchy jazykového vývoje)

- dílčí percepčně motorické a jazykové funkce

- ▶ jemná motorika, grafomotorické dovednosti, vizuomotorická koordinace, motorika mluvidel
- ▶ vizuálně percepční schopnosti (rozlišování, analýza a syntéza, rozlišování figury a pozadí)
- ▶ fonologické schopnosti (rozlišování, slabiková a hlásková analýza a syntéza, rozlišování figury a pozadí, rytmižace, tvoření rýmů, uvědomění si melodie řeči ve vztahu k významu sdělení)
- ▶ pravo levá a prostorová orientace a orientace v čase
- ▶ intermodální kódování
- ▶ paměť (vizuální, auditivní)
- ▶ vyjadřovací schopnosti a slovní zásoba
- ▶ aktivní naslouchání
- ▶ porozumění obsahu řeči

Mateřská škola

- **Dozrívání jednotlivých funkcí se manifestuje zájmem o písmena a čísla. Pokud je pak tento zájem podporován pozitivním sociálním klimatem**

(způsob komunikace učitele s dětmi, podpora vzájemných vztahů a vzájemného respektu, navozování různých situací a činností jako reakce na čtení, metody a techniky dramatické výchovy jako cesta k vytváření klimatu, význam personifikace a analogických situací aj.),

je to základ pro další vývoj čtenářské gramotnosti (byť individuální).

Podpora čtenářských aktivit a rozvoj osobnostně motivační složky ke čtení (Kucharská, 2014)

- ▶ **zájem o písmena** je charakteristický pro pozdní předškolní věk - znalost písmen v pasivní i aktivní podobě je považována jako jeden z nejdůležitějších prediktorů gramotnosti (bez záměrného učení)
- ▶ **motivace ke čtení**, potřeba číst jsou důsledky **budování vztahu dětí ke čtení** a čtenářství (celostní princip, v průběhu celého dne, vybavit děti pozitivními čtenářskými zkušenostmi, podpořit je, poskytnout jim pozitivní zpětnou vazbu, práce s knihou, příběhem tak, aby příběhy děti zaujaly a setkávání s knížkami je bavilo)

Jaký má dítě zájem o knihu a čtení

- ▶ „...Když vyprávím pohádku, tak mi věř...“
- ▶ Práce s říkadly a příběhy jako příležitost ke vzdělávání dětí v oblasti předčtenářské gramotnosti s ohledem na jejich individuální potřeby a efektivnost vzdělávání pro každé jednotlivé dítě s ohledem na jeho vzdělávací limity
- ▶ HRY PROPOJENÉ V CELEK:
- ▶ „Kdo jen sedí, kdo jen hledí, nepozná les Houbohledy, kde je plno hub...“
– vstup do konkrétního houbového příběhu

obsah

- ▶ praktické hry a činnosti
- ▶ příklady z praxe a problémové situace včetně jejich zmapování a vyřešení hrou
- ▶ vhodné náměty ze života kolem nás i z dětské literatury
- ▶ činnosti zaměřené na vytváření a pochopení společných pravidel soužití a jejich následná reflexe v souvislosti s funkční pedagogickou diagnostikou dítěte

Jaký má dítě zájem o písmena

- ▶ HRY, při kterých se projevuje zájem dítěte o písmena a čísla a naopak nezájem pak mimo jiné může naznačit možné potíže (nezralost ve výše uvedených oblastech):
- ▶ HRY SE JMÉNY
- ▶ Máme své jméno stále na očích
- ▶ Kartičky se jmény
- ▶ Hledáme svá jména
- ▶ Skládáme si jméno z písmen
- ▶ Hledáme svá první písmenka

-
- ▶ **HRY S ČÍSLY**
 - ▶ Sestavíme knihu s čísly 1-10
 - ▶ ŽIVÉ PEXESO S PÍSMENY NEBO ČÍSLY
 - ▶ Zhotovíme karty

Co můžeme sledovat z hlediska připravenosti pro čtení

- ▶ Mají děti zájem o písmenka, o hry s písmenky, čísla? Jsou ve třídě i děti, které nemají o tuto činnost a o písmena, číslice vůbec zájem?
- ▶ Jsou děti aktivní při hry s písmenky a čísla nebo spíš ostatní pozorují?
- ▶ Poznají a pojmenují děti některá písmenka, číslice?
- ▶ Umí děti některá písmenka a číslice rozlišit a graficky napodobit?
- ▶ Pomáhá dětem při znázorňování písmen předloha nebo se na ni nedívají, nedokážou ji napodobit? Mají rozvinutou vizuomotorickou koordinaci?
- ▶ Umí napsat své křestní jméno? Obrací písmenka? Píše zleva doprava?
- ▶ Rozpoznají děti první písmeno ve svém jméně? A poslední?
- ▶ Dokážou děti najít další předměty začínající stejným písmenem?
- ▶ Sledují děti písmenka např. venku na vývěsních tabulích, obchodech...?
- ▶ Mají děti nápady pro další hry s písmenky, čísla?

„...At' plánování není utrpením...“

- ▶ **funkční plánování vzdělávání v rámci TVP se zaměřením na konkrétní, vyhodnotitelné výstupy s ohledem na individualitu dítěte**
- ▶ konkrétní plánování obsahu předškolního vzdělávání formou integrovaných vzdělávacích celků v rámci TVP v souladu s RVPPV a ŠVP se zaměřením na individuální sledování a vyhodnocování pokroků každého jednotlivého dítěte
- ▶ Základními pilíři pro plánování v rámci TVP s konkrétní nabídkou činností naplňující požadavky RVPPV - integrovaný přístup ke vzdělávání, konstruktivistické vzdělávání, individualizace vzdělávání a vytváření příležitostí pro sociální učení dítěte.

Děkuji za pozornost